

شش خواسته یک کتابدار خدمات عمومی^۱

کتی فسیمایر^۲

ترجمه مرضیه سیامک^۳

دارد؟ نظر شما در باره دانشجویی که اصطلاح «مواد غذایی اصلاح شده ژنتیکی»^۴ را فقط در یاهو جستجو می‌کند، چیست؟ کاربران این کتابخانه‌ها تصور درستی در باره چگونگی سازماندهی اطلاعات، عملکرد کتابخانه‌ها و ارزیابی اطلاعات ندارند.

چه می‌شد که من فرشته کتابداران را می‌دیدم و او دو خواسته معمول از سه خواسته مرا برآورده می‌کرد؟ چرا که او فرشته کتابداران است و فقط خواسته‌های مرتبط با کتابخانه را برآورده می‌کند. خواسته‌های من مرا کمک می‌کنند که این مفاهیم شش‌گانه را به یک جامعه بزرگ کاربران کتابخانه تدریس کنم. شش خواسته من عبارتند از:

۱. اطلاعات رایگان نیستند، و در حقیقت بسیار گران هستند

کاربران کتابخانه در باره اینکه چگونه به مواد کتابخانه دسترسی دارند و آنها را به دست می‌آورند، به ندرت می‌اندیشند. در حقیقت اکثر کاربران کتابخانه فکر می‌کنند که آنچه در کتابخانه هست، رایگان است. ای کاش من می‌توانستم به کاربران بفهمانم که اطلاعات رایگان نیستند و اکثر موارد خیلی هم گران هستند. کاش می‌توانستم کاربران را کمک کنم که بودجه زیادی که برای تهیه مواد کتابخانه‌ها در نظر گرفته شده را درک کنند و در عین حال قدردان آن باشند. منظور از این بودجه، بودجه خرید مواد کتابخانه، هزینه ساختمانها و تجهیزات آن و پرداخت حقوق پرسنل کتابخانه است.

مراجعان دانشجو بیشمار، و وقت محدود. آیا این روندی نیست که به نظر می‌رسد در کتابخانه همیشگی باشد؟ آیا بارها در میز مرجع پی برده‌اید که کاربران کتابخانه تصور درستی در باره چگونگی سازماندهی اطلاعات یا ارزیابی آن ندارند؟ به نظر می‌رسد که برخی صحنه‌ها و پرسشها بارها پیش می‌آیند. برای مثال، دانشجویی به میز پذیرش مراجعه می‌کند و با یک بیان دست و پا شکسته می‌گوید که «خوب من آن را در کامپیوتر یافتم» و تصور درستی در باره اینکه آن را از کدام پایگاه به دست آورده است ندارد. یا اینکه دانشجو یا یک عضو هیأت علمی می‌گوید: «با توجه به اینکه کتابخانه همه رایگان هستند، چرا کتابخانه دسترسی الکترونیکی به نشریات ادواری را فراهم نمی‌کند؟» دانشجوی دیگری می‌گوید: «تکلیف درسی من یافتن یک مقاله مجله پژوهشی است.» و سپس می‌پرسد که آیا مقاله‌ای از نیویورک تایمز همان اعتبار مقاله مجله پژوهشی را

1. Six wishes of a public service librarian.

2. Kathy Fascemyer.

۳. دانشجوی کارشناسی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه قم.

4. Genetically modified foods.

آنها متمایز هستند و سپس برای یافتن اطلاعات، هوشیارانه‌تر پایگاه‌های اطلاعاتی را برگزینند.

این سؤالها باید با موضوع پایگاه‌های اطلاعاتی، مسئولین آنها، قالب ارائه اطلاعات مثل تمام متن، چکیده یا فقط ارجاعات، انواع مواد به عنوان مثال مقالات مجلات، کتابها، تلخیصها و ویدئوها و زمان دستیابی به آنها مرتبط باشند. دانشجویان اگر بتوانند بهترین پایگاه اطلاعاتی تخصصی را برای موضوع مورد نظرشان انتخاب کنند، به اطلاعات تخصصی‌تر و باارزش‌تری دست خواهند یافت.

۳. وب شگفت‌انگیز، اما محدود است

وب یکی از عظیم‌ترین پیشرفت‌ها در انتقال اطلاعات از زمان اختراع ماشین چاپ می‌باشد. وب افسانه‌ای، جالب و محدود است. ای کاش من می‌توانستم به کاربران کتابخانه بقبولانم که چه چیزی روی وب موجود است و چگونه ارائه می‌شود؟ در جلسات توجیهی کتابشناختی، من ایده ارزیابی وب را با سؤالهای معمول خبرنگاران، از قبیل چه کسی، چه چیز، چه وقت و چطور ارائه کردم. چه کسانی این وب سایت را ایجاد کرده‌اند و دلیل و مدرک آنها چیست؟ چرا آنها این وب سایت را ایجاد کرده‌اند؟ چه وقت این وب سایت ایجاد شده و آخرین روز آمدسازی آن چه هنگام است؟ آیا این وب سایت محصول یا ایده‌ای را تولید می‌کند؟ سرانجام، آیا اطلاعات بهتری در دسترس می‌باشد؟

اول و سوم با هم مرتبط هستند. اطلاعات روی وب به ندرت کاملاً رایگان هستند. مالیات‌دهندگان، گروه‌های تبلیغاتی، یا گروه‌های علاقه‌مند موضوع خاص، روی وب سایتها سرمایه‌گذاری می‌کنند. من از دانشجویان می‌پرسم که اگر اطلاعات باارزش هستند، آیا به صورت رایگان روی وب قرار خواهند گرفت؟ سؤال نسبتاً پیچیده‌ای نیست چرا که اطلاعات به شکل رایگان در دسترس هستند. اکثر اطلاعات مفید وب از منابع ایالتی و فدرال از قبیل Extension Cooperative دپارتمانهای دانشگاهی و دپارتمانهای فدرال می‌آیند. مالیات‌دهندگان آمریکا این سایتها را حمایت می‌کنند. اغلب دیگر سایتها از طریق تبلیغات و تولید محصولاتی خاص تأمین بودجه (اعتبار)

کتابها، معجزه‌آسا بر روی قفسه‌ها قرار نمی‌گیرند. نویسندگان، کتابداران، کارمندان کتابخانه‌ها و ناشران رایگان کار نمی‌کنند. پایگاه‌های اطلاعات، معجزه‌آسا بر روی رایانه‌ها ظاهر نمی‌شوند. اگرچه پایگاه‌های اطلاعاتی مانند ERIC, pubmed, Agricola ممکن است برای کاربران رایگان باشند، اما هزینه‌های آن را مالیات‌دهنده آمریکایی متحمل می‌شود. مواد کتابخانه گران می‌باشند و با این حال، بسیاری از کاربران کتابخانه نمی‌دانند که این مواد چگونه خریداری می‌شوند.

کاربران کتابخانه می‌خواهند که مقالات به طور مستقیم به کامپیوترهایشان تحویل داده شود. اما در این خصوص، کتابخانه‌ها نیز هزینه‌های زیادی را برای دسترسی به اطلاعات می‌پردازند. شبکه علوم (web of Science) مثال خوبی است. این سیستم برای بسیاری از دانشمندی که می‌خواهند به آن دسترسی داشته باشند، شناخته شده است اما اکثر آنها از هزینه‌هایی که این سیستم برای کتابخانه دارد، آگاهی ندارد.

۲. پایگاه‌های اطلاعاتی ویرگیها و قابلیت‌های منحصر به فردی دارند

چندبار دانشجویان به میز مرجع مراجعه کرده‌اند و به شما یک برگه داده‌اند و گفته‌اند: «من این را از کامپیوتر یافتم و حالا نمی‌دانم که در کدام کامپیوتر بوده است؟» یا اینکه آنها مشخصات کافی را برای پیدا کردن منبع به‌طور عملی نمی‌نویسند؟ بنابراین، هنوز بسیاری از دانشجویان نمی‌دانند که سیستم‌های متفاوت در دسترس وجود دارند و هر کدام متفاوت و منحصر به فرد هستند. من مطمئن نیستم که آنها واقعاً چه فکر می‌کنند، اما گمان می‌کنم که آنها فکر می‌کنند که آنچه بر صفحه کامپیوتر است، سیستمی هولناک است. ای کاش من می‌توانستم به دانشجویان بیشتری پیاموزم که قابلیت‌های متمایز پایگاه‌های اطلاعاتی و در عین حال اهداف متفاوت پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف را دریابند. AGRICOLA — تفاوت از ERIC و ERIC — تفاوت از GEORAF و GEORAF — تفاوت از PROQUEST است. دانشجویان نیاز دارند که در خصوص ارزیابی و پرسش در باره پایگاه‌های اطلاعاتی آموزش ببینند تا بدانند که چرا

می‌شوند. گروه‌های منفعتی خاص ممکن است سایتهایی را ایجاد کنند که در باره موضوع مورد نظر آنها آموزش می‌دهد و دیدگاه‌های آنها را حمایت می‌کند.

۴. فهم تفاوت‌های مجلات عمومی و مجله‌های عملی - پژوهشی^۱

به ندرت کسی زمانی را برای توضیح تفاوت بین مجله‌های عمومی و مجلات تخصصی برای دانشجویان کارشناسی صرف می‌کند و حتی اغلب اساتید انتظار دارند که دانشجویان تفاوت آن دو را بدانند. کتابخانه‌های دبیرستانها و کتابخانه‌های عمومی ممکن است تعداد کمی از مجله‌های علمی از قبیل JAMA یا مجله دارویی جدید انگلیسی را مشترک شوند. کتابخانه‌های دانشگاهی تعداد زیادی از مجلات تخصصی را مشترک می‌شوند. این تفاوت مهم بین این‌گونه کتابخانه‌ها و کتابخانه‌های دانشگاهی به ندرت برای دانشجویان توضیح داده می‌شود. با ۱۰ دقیقه شرح و توضیح، دانشجویان می‌توانند یاد بگیرند که این نوع از مواد را تشخیص دهند و تفاوت آنها را دریابند. من در کلاسها تلاش می‌کنم به دانشجویان این نکته را بیاموزم که مقاله‌های مجلات علمی به منظور ثبت انواع فراوان تحقیقات برای نسل آینده نوشته شده‌اند و محققان، خالقان افکار نیکو و پژوهش‌های علمی و نویسندگان مقالات هستند. به هر حال، تعداد اندکی از دانشجویان، وقتی تحقیقات نوشته شده توسط کارشناسان را جستجو می‌کنند، به این موضوع پی می‌برند که به چه دلایلی مجلات علمی مهم‌تر و باارزش‌تر از مجلات عمومی هستند.

۵. کلیه موتورهای جستجو قوانینی دارند که چگونه ارزیابی آنها را مشخص می‌کند

گرچه جستجوی پایگاه‌های اطلاعاتی توسط کاربران، بیش از چندین سال است که قابل دسترس است اما تعداد کمی از دانشجویان، تکنیک‌های پیشرفته آن را یاد گرفته‌اند. هنوز اکثر دانشجویان فقط چیزی را در جعبه جستجو تایپ می‌کنند و سپس جستجو را کلیک می‌کنند و بعد اولین رکورد بازبایی شده بی‌ارتباط با موضوعی که باید جستجو کنند را برمی‌گزینند. یادگیری تعداد کمی از تکنیکها از قبیل

استفاده از اپراتورهای بواين^۲ محدود و کوتاه‌سازی عناوین مورد جستجو، می‌تواند موجب افزایش یا کاهش نتایج جستجو شوند، اما دانشجویان کمی، به هنگام جستجو، از این تکنیکها استفاده می‌کنند. صرف وقت برای یادگیری قواعد جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی یا استفاده از موتورهای جستجو می‌تواند عملکرد دانشجویان را هنگام کار با منابع الکترونیکی افزایش دهد.

۶. قدردانی از کثرت و تنوع اطلاعات در دسترس

بسیار پیش می‌آید که دانشجویان به کتابخانه می‌آیند و می‌گویند: «من دانشجوی سال آخر هستم و این اولین بار است که من از کتابخانه استفاده می‌کنم». در آن هنگام می‌خواهم به او بگویم که: «شما مزایای استفاده یکی از بهترین منابع جهان را از دست داده‌اید. در حالیکه میلیونها کتاب، مجله عمومی و مجله علمی و پژوهشی، صدها پایگاه اطلاعاتی و منابع عظیم در وب در اختیار شما بوده است، شما به اهمیت کشف آن پی نبرده‌اید». فلسفه آموزشی من این است که یکی از مهمترین مهارتهایی که دانشجویان می‌توانند در دانشگاه یاد بگیرند، توانایی جستجوی اطلاعات توسط خودشان است و این حرفه من است که به آنها کمک کنم تا این مهارت را فرا بگیرند. اما این امر که دانشجویان از یکی از بزرگترین منابع اطلاعات و دانش، یعنی کتابخانه دانشگاه، بهره نمی‌گیرند، مرا بسیار ناراحت می‌کند. ای کاش من تکنیکهای بهتری برای جذب آنها به کتابخانه، به شکل فیزیکی یا الکترونیکی، و معرفی منابع شگفت‌انگیز در دسترسشان داشتم.

1. Magazine.

2. Boolean operators.